

A. Ko e Ui ('Ekisotosi 3):

❖ Ko e Vao'akau Vela ('Ekisotosi 3:1-6)

- Koe ta'u e 40 na'e nofo ai 'a Mosese 'i Mitiani 'e lava ke fakanounou 'i 'o pehe: na'a ne mali, na'e ma'u ha ongo foha, pea na'a ne tauhi-sipi ma'a 'ene tamai-'i-he-fono. Na'á ne fakatapui foki 'a e taimi ko iá ke tohi 'aki ha ongo tohi: Siope mo Sēnesi, 'a ia 'oku mahu'inga ke mahino 'a e ngaahi kaveinga mahu'inga 'o e fakamo'uí. Ka na'e liliu e me'a kotoa pē 'i ha ki'i momeniti.
- 'I Holepi (Mo'unga Sainai), na'e hā ai 'ae 'Āngelo 'ae 'Otua kia Mosese 'i ha 'akau vela (Ek. 3:1-3). Ko hai 'a e 'Āngelo ko 'enī? Ko e 'Otua tonu (Eki. 3:4). Kimu'a pea ne hoko 'o tangata, na'e hā 'a Sisū 'i ha ngaahi taimi lahi ko e " 'Āngelo 'a Sihova" (Sen. 22:11-17; Fakamaau 6:11, 16; 13:17-22; Sāk. 3:1-2).
- Ihe folofola ae Otua kia Mosese, nae fakaha ia koe Otua o Epalahame, mo Aisake, mo Sekope. Na'e mahino 'a e fakakaukau: Kuo hifo mai 'a e 'Otua ke fakakakato 'a e tala'ofa na'e fai ki he kau pēteliake ni pea ke foaki ki 'Isileli 'a e fonua ko Kenani (Sen. 12:7; 26:3; 48:3-4).

❖ Ngaahi Tu'utu'uni 'a e 'Otuá ('Ekisotosi 3:7-12)

- 'Oku fakahaa' 'e he 'Otua la ko e Tokotaha malohi, 'o ne ngaue'aki 'a e ngaahi veape ngaue: sio, hifo, mo e to'o ki tu'a (Eki. 3:7-8).
 - (1) SIO: 'Oku 'ikai ke ta'etoka' 'e he 'Otuá 'a e faingata'á. 'Okú Ne 'afio ki he me'a kotoa pē. 'Oku ne sio tautefito ki he mamahi mo e fakamaau ta'etotonu 'oku fai ki hono kakai (2 Tu'i 9:26).
 - (2) HIFO: 'Oku 'ikai ke nofo ma'u 'a e 'Otua. 'Okú Ne 'alu hifo ke 'a'eva 'i hotau lotolotonga. 'Oku ne nofo 'i he lotolotonga 'o e tangata (Ek. 29:45; Sen. 14:16-17)
 - (3) TO'O KI TU'A: Ko e 'Otua, 'i hono taimi, 'oku ne ngaue ke fakatau'ataina' i kitautolu mei he mamahi mo fakahoko 'ene ngaahi tala'ofa (Sel. 29:11)
- Na'e fiema'u foki 'e he 'Otua 'a e ngaahi ngaue pau mea Mosese: 'Alu ki 'Isipite, b3:1).
- Nae lōmekina kakato a Mosese i he gaue. Na'e 'ikai te ne toe loto ke ngāue'aki hono mālohí; na'e 'ikai ke ne toe ongo'i te ne malava ke fakahoko e misioná; ko e me'a pē na'á ne lavá ko 'ene kaila, "Ko hai au?" ('Eki. 3:11).
- Na'e liliu 'ene pōlepolé ki he loto fakatōkilaló. Ko hono mo'oní, ko e momeniti ko 'enī na'á ne mateuteu ai ki he'ene ngāue fakafaifekau.

❖ Ko e huafa 'o e 'Otua ('Ekisotosi 3:13-22)

- Ko e 'otua 'Isipite kotoa pē na'e 'i ai hono hingoá, ka na'e lotu 'a 'Isileli ki he " 'Otua Māfimafi" (Ek. 6:3 NIV). Hili ha ngaahi senituli 'o e 'uli' 'e he kau 'Isipite, na'e fie 'ilo 'e he kakai 'Isileli 'a e hingoá 'o honau Fakahaofi (Ek. 3:13).
- Koe'uhi 'i he kuonga ko iá na'e fekau'aki ai ha hingoá mo e 'ulungaanga 'o ha taha, 'oku 'omai ai 'e he 'Otuá ia 'a e taha 'o hono ngaahi 'ulungaanga tefitó: 'ehyeh (ke hoko). 'Oku ta'engata 'a e 'Otuá, kuo 'i ai ma'u pē, 'oku 'i ai, pea 'e 'i ai ma'u pē. Ko la 'a e "KO AU" (Eki. 3:14).
- 'I he 'alu 'a e taimi, na'e mole 'a e pu'aki 'o e hingoá ni. Na'e faka'atā 'eni 'e he 'Otuá koe'uhí he 'oku 'ikai ko e hingoá 'a e me'a 'oku mahu'ingá, ka ko hono 'ulungāngá. 'Okú ne fe'unga mo 'etau ngaahi fie ma'ú. Te tau lava 'o ui la ko e "Tauhisipi," "Fakamo'ui," "Tokotaha Tokonaki," "Tamai," ..., "Ofa."
- Ko e me'a mahu'ingá 'oku finangalo 'a e 'Otuá ke tau ongo'i ofi, faingofua ke ma'u, fie ma'u, mo ha kaungāme'a ofi.

B Fakahoko 'a e misiona ('Ekisotosi 4):

❖ Ngaahi 'uhinga mo e ngaahi 'uhinga lahi ange ('Ekisotosi 4:1-17)

- Kimu'a pea ne fakahaa' i fakahāhā 'oku 'ikai ke ne fie fakahoko 'a e misiona na'e tuku ange 'e he 'Otua kiate ia, na'e 'omai 'e Mosese ha ngaahi 'uhinga "haohaoa" 'e fa ki hono fakafisinga' i ia. Ki he 'uhinga takitaha, na'e tali 'e he 'Otuá 'aki ha tala'ofa.

UHINGA	PALŌMESI	TOHI KOLE
"Ko hai au?" ('Eki. 3:11)	"Te u 'iate koe" ('Eki. 3:12).	Ko e mālohi ke fakahoko 'a e fekau 'a e 'Otuá 'oku 'ikai 'iate kitautolu, ka 'oku 'i he mo'oni' i me'a ko ia 'oku fakaivia kitautolu 'e he 'Otuá. Te Ne 'iate kitautolu 'o hangē ko 'Ene 'ia Mōsesé.
"Ko hai ho hingoá?" ('Eki. 3:13)	"Ko au pē 'oku ou 'i ai" ('Eki. 3:14).	'Oku mo'oni, ta'engata, mo fakafo'ituitui 'a e 'Otuá; 'okú ne tala'ofa mo tauhi ma'u pē 'ene ngaahi tala'ofá; ta'efa'alaua; falala'anga ma'u pē.
"E 'ikai te nau tui kiate au, pe fanongo ki hoku le'ó" ('Eki. 4:1)	"Te nau tui kiate koe koe'uhi ko e ngaahi faka'ilonga te ke fai" ('Eki. 4:8).	Na'e foaki 'e he 'Otuá kia Mōsesese 'a e mālohi ke ne fakahoko ha ngaahi mana, pea na'á ne ngāue 'i he loto 'o e kakai ke nau tui ki he ngaahi mana ko iá. Na'e tala'ofa foki 'a Sisū te ne fai 'a e me'a tatau kiate kitautolu (Ma'ake 16:17-18).
"Kuo te'eki ai ke u hoko ko ha tangata lea faingofua" ('Eki. 4:10)	"Te u ako kiate koe 'a e me'a te ke lea 'aki" ('Eki. 4:12).	Ko ia na'a ne fakatupu 'a e 'elelo te ne 'omai kiate kitautolu 'a e ngaahi lea 'oku fiema'u 'i he taimi 'oku fiema'u ('Eki. 4:11; Lk. 12:11-12)

- Faka'osi, na'e folofola 'a e 'Otua kia Mosese, "Oua na'a toe 'uhinga, te ke lava 'o fai, pea te ke fai" (Eki. 4:14-17).

❖ **Ko e Foki ki 'Isipite ('Ekisotosi 4:18-31)**

- Ko e uluaki sitepu nae fai e Mosese i he ene foki ki Isipite, ko e kole ngofua ki he ene tamai-he-fono (Ek. 4:18). 'I he'ene 'ave hono famili, na'a ne kamata 'a e fononga (Ek. 4:20). Ka na'e hoko ha me'a faka'ohovale. 'I he hala, na'e finangalo 'a e 'Otua ke tamate'i ia (Eki. 4:24).
- Na'e mahino kia Sipola 'a e me'a na'e hoko pea ne fai 'a e ngaahi me'a na'e fiema'u ke faka'ehi'ehi mei he iku'anga fakatupu mate: na'a ne kamu hono foha (Eki. 4:25).
- Ko Mosese (na'e takiekina 'e hono uaifi) na'e te'eki ke ne kamu hono foha. Ko ia ai, na'a ne talangata'a ki he ngaahi tu'unga 'o e fuakava na'e fokotu'u 'e he 'Otua mo 'Epalahame (Sen. 17:10).
- Ko e fakafisi faka'atamai ke talangofua ki ha fekau faka'otua mahino na'e ta'efe'unga ai 'a Mōsese mei he'ene taki 'a e kakaí. Na'e pau ke fakalelei'i 'a e tūkunga ko 'ení kimu'a peá ne toki lava 'o fakahoko 'ene misioná.